

اندازه‌گیری پیچش استاتیکی و دینامیکی محورها- کاربرد ویژه در پایش ارتعاشات پیچشی

محمد سماواتیان^۱، مجید رجبی^۲، سید مهدی دربندی^۳، مهدی بهزاد^{۴*}، مهدی الوندی^۵^۱ کارشناسی ارشد، سازه کشتی، دانشگاه صنعتی شریف؛ m.samavatian87@gmail.com^۲ استادیار، مهندسی مکانیک، دانشگاه علم و صنعت ایران؛ majid_rajabi_iust@yahoo.com^۳ دکتری، مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی شریف؛ s.m.darbandi@gmail.com^۴ استاد، مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی شریف؛ m_behzad@sharif.edu^۵ دکتری، مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی شریف؛ alvandi1365@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

یکی از روش‌های مرسوم اندازه‌گیری پیچش در محورها، استفاده از کرنش‌سنج‌هایی متصل بر روی محور مورد نظر با جهت‌گیری معین می‌باشد. مهمترین معضل استفاده از این روش به منظور پایش برخط و دائمی ارتعاشات پیچشی و یا اندازه‌گیری لحظه‌ای تغییرات گشتاور در مجموعه‌ی دوار، فرایند انتقال سیگنال‌های (تغییرات ولتاژ) به وجود آمده در اثر پیچش می‌باشد. در این مقاله، یک روش ساده، عملی و قابل اجرا، مبتنی بر استفاده از سیالی با قابلیت هادی جریان الکتریکی، محصور شده مابین یک روتور متصل به محور دوار و یک استاتور خارجی، به منظور اصلاح فرایند انتقال سیگنال‌های (تغییرات ولتاژ) ایجاد‌ی در کرنش‌سنج، ارائه می‌گردد. در این روش، نیازی به اتصال منبع تغذیه بر روی محور دوار به منظور تامین جریان مورد نیاز تجهیزات اندازه‌گیری نبوده و ولتاژ تغذیه و سیگنال اندازه‌گیری شده از طریق سیال هادی منتقل می‌گردند. سادگی در طراحی، عدم نیاز به اتصال منبع تغذیه بر روی محور، عدم حساسیت به ارتعاشات خمشی و بالا بودن نسبت سیگنال به نویز، این روش اصلاحی را برای اندازه‌گیری ارتعاشات پیچشی کاندید می‌نماید. کارایی روش پیشنهاد شده در دو حالت ایستا (بارگذاری استاتیکی) و دینامیک (ارتعاشات آزاد)، بر روی یک چیدمان آزمایشگاهی مورد ارزیابی واقع شده است. همچنین، عملکرد تجهیز در شرایط دوار نیز بررسی گردیده است.

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۰۴/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۵/۳۱

کلمات کلیدی:

اندازه‌گیری ارتعاشات پیچشی

نسبت سیگنال به نویز

انتقال سیگنال

الکترولیز

Introducing a Novel Method for Measurement of Stationary and Dynamic Torsion in Shafts – With Application to Monitoring of Torsional Vibration

Mohammad Samavatian¹, Majid Rajabi², Seied Mehdi Darbandi³, Mehdi Behzad^{4*}, Mehdi Alvandi¹ Department of Mechanical Engineering, Sharif University of Technology, Tehran, m.samavatian87@gmail.com² School of Mechanical Engineering, Iran University of Science and Technology, Tehran, majid_rajabi_iust@yahoo.com³ Department of Mechanical Engineering, Sharif University of Technology, Tehran, s.m.darbandi@gmail.com⁴ Department of Mechanical Engineering, Sharif University of Technology, Tehran, m_behzad@sharif.edu⁵ Department of Mechanical Engineering, Sharif University of Technology, Tehran, alvandi1365@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 9 Jul. 2015

Accepted: 21 Aug. 2016

Keywords:

Measurement torsional vibration

Signal to noise ratio

Signal transmission

Electrolysis

ABSTRACT

Strain gage mounted on the surface of the shafts with specified directions are one of the common methods for measurement of the torsion in shafts. The most critical problem in utilization of this method, particularly in the online monitoring of torsional vibration and instantaneous torque in rotary systems, is due to its signal transfer process. In this paper, a simple, practical and feasible method is introduced based on the usage of an unionized fluid medium with adequate electrical conductivity, encapsulated in a cylindrical connector aligned along the shaft, with a rotating chamber (rotor part) and a stationary one (stator part). In this method, there is no need for installation of the power supply on the shaft and both of the supply voltage and the generated electrical signals are transferred via the unionized fluid. Simplicity in design and high signal to noise ratio, may candidate this method for torsional vibration measurement. The efficiency of the measurement system is examined on a test setup, for static and dynamic (transient) torsions. Moreover, the applicability of the device is observed on a rotating shaft.

۱- مقدمه

وقوع پیچش علی‌الخصوص به صورت ارتعاشات در محورهای دوار، به عنوان یکی از عوامل واماندگی در روتور، جعبه دنده و غیره شناخته می‌شود. ارتعاشات پیچشی در اثر تغییر در سرعت دوران و یا تغییر در بار (گشتاور) مورد تحمل توسط محور به دلایل گوناگونی همچون نوسانات فشار گاز احتراق یافته‌ی درون سیلندر، نوسانات فشار گاز بر روی پره‌های کمپرسور، عدم یکنواختی ورودی هوای کمپرسور، خرابی جعبه دنده‌ها، وجود درایورهای فرکانس متغیر و غیره ایجاد می‌گردد [۱]. اندازه‌گیری ارتعاشات پیچشی بر خلاف سایر مولفه‌های ارتعاشی همچون خمشی و محوری، نیازمند ملاحظات، تمهیدات و تجهیزات پیچیده تری می‌باشد. در این بین، استفاده از کرنش‌سنج متصل بر روی محور، برای اندازه‌گیری کرنش برشی و همچنین، ارتباط آن با گشتاور وارده، به عنوان روشی ارزان، قابل اتکا و اطمینان مطرح می‌باشد. اما، آنچه استفاده از این روش را با محدودیت مواجه می‌سازد، نحوه‌ی انتقال سیگنال‌های الکتریکی به وجود آمده در کرنش‌سنج به خصوص در تجهیزات دوار می‌باشد. مطالعات مختلف انجام شده در زمینه‌ی اندازه‌گیری پیچش در محورها (خواه از نوع دینامیکی و خواه از نوع استاتیکی) با استفاده از کرنش‌سنج، نشانگر استفاده از سه طرح کلی تماسی، نیمه تماسی و غیر تماسی به منظور انتقال سیگنال‌های اندازه‌گیری شده می‌باشد.

عمده فعالیت‌های مرتبط با روش‌های تماسی، مبتنی بر استفاده از زغال یا جاروبک می‌باشد. به عنوان مثال، موفتاه و هریس [۲]، توان ورودی یک سیستم دوار را با اندازه‌گیری گشتاور پیچشی توسط کرنش‌سنج و اندازه‌گیری دور توسط تاکومتر استخراج نمودند به طوری که برای انتقال سیگنال ارتعاشات پیچشی از محور به استاتور، از رینگ لغزشی^۱ که مبتنی بر انتقال جریان الکتریسته از طریق زغال است، استفاده نمودند. این روش، یک روش کاملاً اقتصادی برای کاربردهای صنعتی و در سرعت‌های متوسط (حداکثر ۶۰۰۰ دور بر دقیقه [۳]) محسوب می‌گردد. اما در سرعت‌های بالاتر، به شدت نسبت سیگنال به نویز کاهش می‌یابد که در نتیجه‌ی خوردگی زغال و تغییرات مقاومت آن‌ها در حین انتقال اطلاعات، می‌باشد [۴]. سایش رینگ‌ها و غبارهای تولیدی توسط زغال‌ها می‌توانند به سرعت جلوی انتقال سیگنال را بگیرند و این مستلزم این است که به صورت منظم و همیشگی، رینگ‌ها و زغال‌ها را تمیز نمود [۳]. همچنین گرمای به وجود آمده در محل سایش و اتصال رینگ لغزشی و زغال‌ها، تاثیر قابل توجهی در مقادیر اندازه‌گیری شده دارند.

در روش نیمه تماسی، از کانکتورهایی حاوی سیالی رسانا از جنس فلزات مایع همچون جیوه و برم مابین محور و استاتور تعبیه شده به موازات محور دوار استفاده می‌گردد [۵]. فلز مایع و رسانا، به سادگی و با نسبت بسیار بالای سیگنال به نویز، سیگنال‌های الکتریکی را از کرنش‌سنج به پردازنده‌ی بیرونی انتقال می‌دهد. مهمترین محدودیت ناشی از سمی بودن، چگالی بالا، و دمای جوش پایین آنها می‌باشد. در بین فلزات رسانا، تنها جیوه و برم در دمای اتاق در فاز مایع هستند. جیوه با توجه به محدودیت‌های زیادی که دارد از جمله هزینه بسیار بالای آن و همچنین سمی بودن، عملاً امکان استفاده از آن وجود ندارد. همچنین برم نیز به دلیل سمی بودن و پایین بودن دمای جوش آن (۵۸ درجه سانتیگراد)، برای کاربردهای صنعتی مناسب نمی‌باشد.

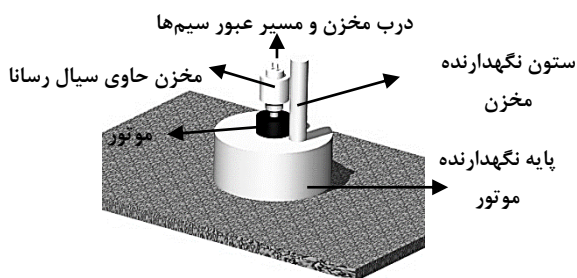
در روش‌های غیر تماسی، زابلر و همکاران [۶]، سیستم اندازه‌گیری گشتاور پیچشی را برای ستون فرمان اتومبیل طراحی و ساختند. در این سیستم، برای اندازه‌گیری گشتاور پیچشی از کرنش‌سنج استفاده شده است. همچنین برای انتقال سیگنال از روتور به استاتور و انتقال توان الکتریکی از استاتور به روتور، از روش القای ولتاژ در دو سیم‌پیچ جفت شده استفاده کردند. دافمن و موروسلاو [۷]، به اندازه‌گیری ارتعاشات پیچشی روتور توربین با وجود ترک در ریشه‌ی پره‌های توربین پرداختند. در این مقاله، جهت پایش ارتعاشات پیچشی توربین از مبدل‌های مغناطیسی مرتبط با نوک دنده چرخ‌دنده‌ها استفاده شده است. لینگ و همکاران [۸]، ارتعاشات پیچشی توربو-ژنراتور که به دلیل ضربات الکتریکی شبکه توزیع برق ایجاد می‌شود را توسط ارتعاش‌سنج پیچشی لیزری اندازه‌گیری کرده‌اند. همچنین نشان داده شده است که این روش، در عین آسانی اجرا، قابلیت کالیبره شدن در همان محل اندازه‌گیری را نیز دارد. از دیگر تکنیک‌های مورد استفاده در این حوزه، روش ترانسفورمر دوار^۲ [۳]، سیستم اندازه‌گیری از راه دور^۳ [۹، ۱۰]، پیچش‌سنج^۴ [۹]، سنسورهای مجاورتی^۵ [۱۱]، ارتعاش‌سنج لیزری [۱۲، ۱۳]، اندازه‌گیری ارتعاشات پیچشی القایی^۶ [۷، ۱۴] و ولتاژ موتورهای دوار [۱] را می‌توان نام برد. در این بین، استفاده از روش ترانسفورمرهای دوار، تا محدوده‌ی سرعت‌های بالاتری در قیاس با رینگ‌های لغزشی، امکان پذیر است و در عین حال، بسیار دقیق‌تر نیز می‌باشد. مشکل اساسی این سیستم‌ها، ظرفیت تحمل بسیار پایین آنها در مقابله با بارگذاری‌های خمشی و محوری می‌باشد. به علاوه، این سیستم‌ها نیازمند تامین جریان متناوب می‌باشند [۳].

سایر روش‌های غیر تماسی دیگر همچون استفاده از لیزر یا سیستم‌های تلمتری، از ضرورت استفاده از تجهیزات جانبی زیاد و نسبتاً گران قیمت رنج می‌برند. همچنین، حساسیت و تاثیرپذیری از

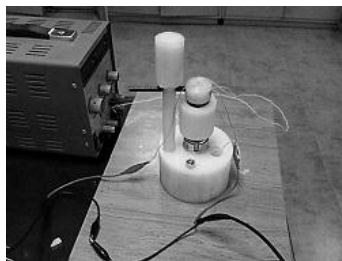
پایداری حرارتی تا دمای 260°C و دمای ذوب 340°C می باشد و همراه با محور دوار می چرخد. رویه بیرونی از جنس تفلون^۸ انتخاب گردیده است. انتخاب تفلون، به سبب عدم واکنش با سیال الکترولیت صورت گرفته شده است. رویه بیرونی، ثابت گردیده و نقش یک استاتور را ایفا می نماید. هر دو رویه و در حقیقت کانکتور^۹، به صورت هم مرکز^{۱۰} با محور دوار طراحی می گردند. محور دوار به یک موتور الکتریکی ۲۰ وات متصل می باشد. محفظه فوق الذکر، دارای دو شیار آب بند شده به منظور عبور سیم های عبور جریان الکتریکی ورودی و خروجی می باشد. شیارها به گونه ای تعبیه شده اند تا سیم های انتقال دهنده ی سیگنال الکتریکی و دریافت کننده ی آن، به صورت معلق و روبروی هم در سیال قرار گیرند. به منظور جلوگیری از واکنش شیمیایی سیم ها با محلول الکترولیت، از یک روکش گرافیتی استفاده می شود. شکل ۱، تصویری شماتیک را از چیدمان نمایش می دهد. مجموعه آزمایشی نهایی، در شکل ۲ ملاحظه می گردد.

جدول ۱ - واکنش الکترولیز اسید سولفوریک

مشخصات واکنش	فرمول شیمیایی
الکترولیت	$\text{H}_2\text{SO}_4(\text{aq})$
محصول کاتد منفی	H_2
واکنش در الکترود منفی	$2\text{H}^+(\text{aq}) + 2\text{e}^- \Rightarrow \text{H}_2(\text{g})$
محصول آند مثبت	$\text{O}_2(\text{g})$
واکنش در الکترود مثبت	$4\text{OH}^-(\text{aq}) \Rightarrow 2\text{H}_2\text{O}(\text{l}) + \text{O}_2(\text{g}) + 4\text{e}^-$

شکل ۱ - طرح شماتیک بررسی قابلیت عبور سیگنال الکتریکی از سیال در حالت دوار

شکل ۲ - مجموعه ی کانکتور حاوی سیال و سیم های انتقال جریان

سایر مولفه های ارتعاشی (ارتعاشات خمشی و محوری) نیز بعضی از روش های فوق الذکر را همچون اندازه گیری جریان و ولتاژ موتور یا روش ارتعاشات پیچشی القایی، با محدودیت روبرو می سازد.

لذا در این پژوهش، یک روش ابتکاری مبتنی بر استفاده از یک سیال واسطه یونیزه شده (الکترولیت) برای انتقال سیگنال های الکتریکی به وجود آمده بر روی کرنش سنج متصل بر روی محور دوار، به منظور استخراج رفتار ارتعاشی پیچشی محور دوار معرفی می گردد تا علاوه بر عدم نیاز به وجود منبع تغذیه بر روی سیستم دوار، از ایجاد نویز ناشی از مصرف ماده ی واسطه انتقال سیگنال، جلوگیری شود. برای بررسی کارایی روش طراحی شده، یک سیستم آزمایشگاهی طراحی و ساخته شده است و با انجام مجموعه ای از تست های استاتیکی و دینامیکی، عملکرد سیستم طراحی شده مورد سنجش واقع شده است. سیستم پیشنهادی علاوه بر بررسی نحوه ی تغییرات کرنش برشی، می تواند به عنوان سیستم اندازه گیری و پایش گشتاور وارده بر محور استفاده گردد.

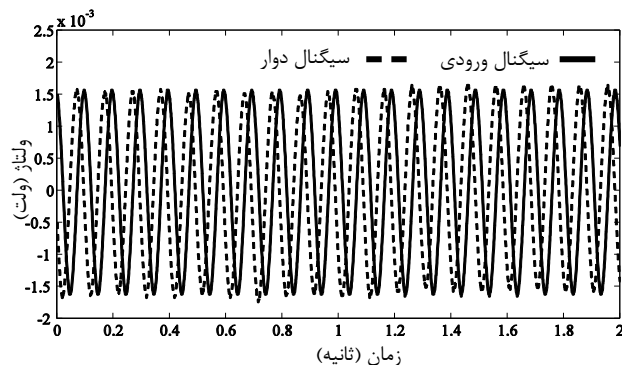
۲- بررسی قابلیت انتقال سیگنال الکتریکی توسط سیال یونیزه شده ی دوار

۲-۱- یونیزاسیون سیال واسطه

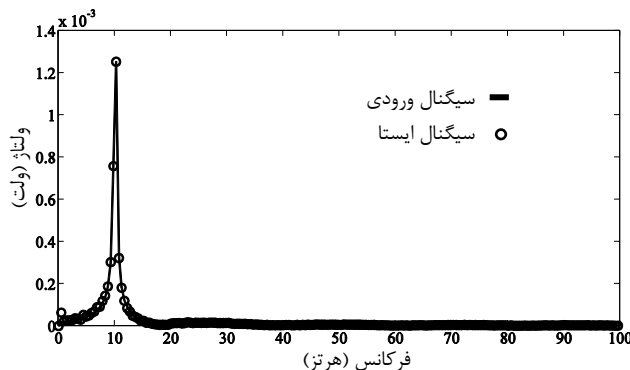
همانطوری که بیان گردید، ایده اصلی انتقال سیگنال های الکتریکی ایجاد شده بر روی مدار کرنش سنج، استفاده از یک سیال واسطه یونیزه شده می باشد که درون یک محفظه ی استوانه ای قرار می گیرد. سیال یونیزه شده، به دلیل وجود فراوان یون های الکتریکی آزاد، قابلیت انتقال سیگنال الکتریکی را خواهند داشت. ماهیت سیال گونه ی ماده ی واسطه، موجبات عدم بروز تنش برشی و در نتیجه، عدم بروز سایش می گردد. همچنین، قیمت بسیار پایین سیالات الکترولیت، رسانایی قابل توجه و بی خطری بسیاری از آنها برای سلامتی کاربران و تجهیزات، بر مزیت های آنها می افزاید. در پژوهش حاضر، از اسید سولفوریک به دلیل قابلیت هدایت الکتریکی بسیار بالا [۱۵] و از طرفی، امکان رقیق سازی آن برای افزایش ایمنی مصرف، استفاده می گردد. واکنش الکترولیز صورت گرفته شده در آند و کاتد و محصولات یونی ایجاد شده در مواجهه با آب، مطابق جدول ۱ می باشد.

۲-۲- امکان سنجی انتقال سیگنال های الکتریکی در حالت دوار

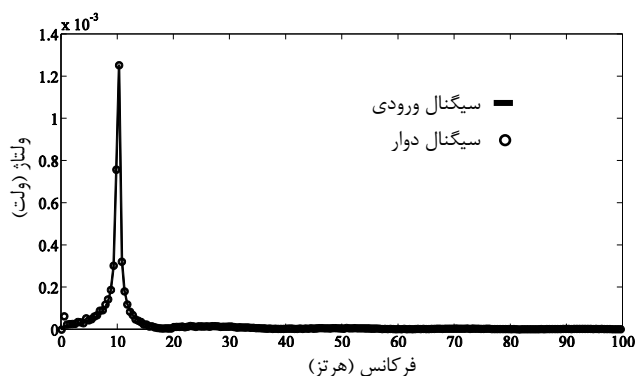
ابتدا سیستمی جهت بررسی نحوه و کیفیت انتقال سیگنال های الکتریکی از محیط سیال یونیزه شده در حالت دوار، طراحی و ساخته شده است. در این تجهیز آزمایشگاهی، سیال درون یک محفظه استوانه ای قرار می گیرد. محفظه^۷ مذکور، دارای دو رویه ی درونی و بیرونی می باشد که رویه ی درونی از جنس PTFE با

شکل ۴ - تابعیت زمانی سیگنال ورودی و خروجی حالت دوار

شکل ۵ - طیف فرکانسی سیگنال خروجی از سیال و سیگنال اصلی تولید شده از دستگاه مولد سیگنال - حالت ایستا

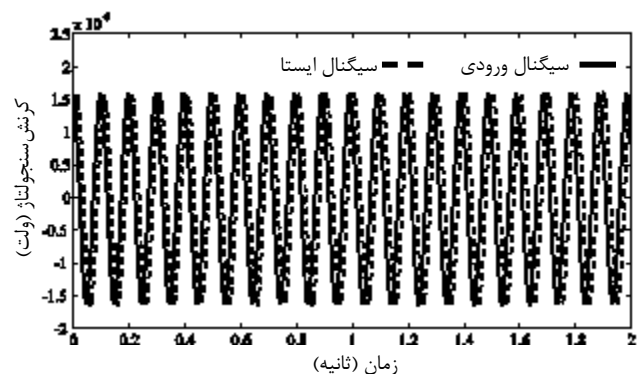
شکل ۶ - طیف فرکانسی سیگنال خروجی از سیال و سیگنال اصلی تولید شده از دستگاه مولد سیگنال - حالت دوار

جدول ۲ - مقادیر rms و فرکانس سیگنال اصلی سیگنال‌های ورودی به سیال و خروجی از سیال در دو حالت ساکن و دوار

سیگنال اصلی	سیگنال حالت ایستا	جذر میانگین مربعی سیگنال حالت دوار
۰/۰۰۱۱۱۰۴	۰/۰۰۱۱۱۵۴	۰/۰۰۱۱۱۵۶
درصد خطا جذر میانگین مربعی ها (%)	۰/۴۴۵	۰/۱۰۷

برای تولید سیگنال مرجع (ورودی) با ولتاژ پایین و کیفیت بالا (بدون نویز)، از دستگاه مولد سیگنال^{۱۱} ساخت شرکت الکترونیک افزار آزما استفاده شده است. یک دستگاه منبع تغذیه، برای تامین توان مورد نیاز موتور و برای نمایش سیگنال عبوری از سیال، از دستگاه اسیلوسکوپ^{۱۲} استفاده شده است. برای ذخیره و نمایش سیگنال عبوری، از دستگاه پرتابل داده‌برداری^{۱۳} ساخت شرکت ادونتک^{۱۴} استفاده شده است. پردازش سیگنال و استخراج پاسخ فرکانسی^{۱۵} نیز در نرم افزار متلب انجام گرفته شده است. سیال مورد استفاده، اسید سولفوریک رقیق شده می‌باشد. اندازه‌گیری‌ها در دو حالت ایستا و دوار انجام شده است. سیگنال ورودی، موجی سینوسی با فرکانس ۱۰.۲۵ هرتز و ولتاژ حدود ۱.۵ میلی ولت می‌باشد.

پاسخ زمانی سیگنال ورودی و سیگنال مورد اندازه‌گیری، در دو حالت سیال ساکن و دوار، به ترتیب در شکل‌های ۳ و ۴ مشاهده می‌شود. اختلاف فاز مشاهده شده در این سیگنال‌ها، به دلیل اختلاف در شروع زمان اندازه‌گیری سیگنال آنالوگ ولتاژ است. همچنین، پاسخ‌های فرکانسی مورد نظر نیز به ترتیب در شکل‌های ۵ و ۶ نمایش داده شده‌اند. همانگونه که ملاحظه می‌شود، تبعیت قابل قبولی مابین سیگنال‌های الکتریکی ورودی و خروجی وجود دارد. به علاوه، با توجه به امکان اتلاف انرژی سیگنال، مقادیر جذر میانگین مربعی‌های^{۱۶} سیگنال‌های مذکور که نشان‌دهنده انرژی سیگنال می‌باشد، محاسبه گردیده و در جدول ۲ آورده شده‌اند. اتلاف بسیار ناچیز در فرایند عبور سیگنال‌ها نیز جالب توجه بوده و نوید بخش قابلیت اجرایی سازی ایده مورد نظر در این پژوهش می‌باشد. همچنین مقدار SNR (نسبت سیگنال به نویز) برای نمودار شکل ۴ برابر 39.1812 dB بدست آمد که نشان دهنده نویز پایین ترانسفورمر دوار با دامنه 1.5 mV با سیال الکترولیت می‌باشد (قدرت حدود ۱۰۰ برابری RMS سیگنال نسبت به RMS نویز سیگنال در دامنه ولتاژ 1.5 mV).

شکل ۳- تابعیت زمانی سیگنال ورودی و خروجی - حالت ایستا

$$\frac{\delta v_0}{v_{ref}} = \frac{k}{4} S_s \varepsilon, \quad (3)$$

در رابطه (۳)، نسبت تناسب $S_s = \alpha_R(1 - 2\nu) + (1 + 2\nu)$ در نظر گرفتن $\alpha_R = \frac{d\rho/\rho}{dV/V}$ به عنوان یک ثابت ماده و ν به عنوان ثابت پواسون استخراج می‌گردد. لذا، با ترکیب روابط (۲) و (۳)، نسبت تغییرات ولتاژ کرنش‌سنج به کرنش ایجاد شده در آن به صورت رابطه ۴ خلاصه می‌گردد.

$$\frac{\delta V_0}{V_{ref}} = \left(\frac{k}{4} S_s\right) \varepsilon, \quad (4)$$

از طرفی، برای گشتاور و کرنش برشی بیشینه اعمالی بر سطح محور، روابط (۵) و (۶) استخراج می‌گردد.

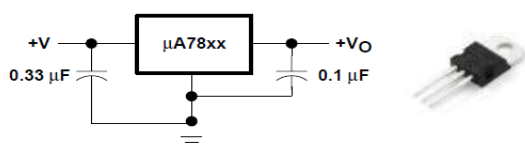
$$T = \frac{8G(1 + \nu)J}{kS_s r} \frac{\delta v_0}{v_{ref}}, \quad (5)$$

$$\gamma_{max} = \frac{16G(1 + \nu)^2}{EkS_s} \frac{\delta v_0}{v_{ref}}. \quad (6)$$

۳-۳- مدار الکترونیکی کرنش‌سنج: ولتاژ تغذیه‌ی مرجع، یکنواخت‌کننده^{۲۲} و تقویت‌کننده^{۲۳}

به منظور تامین تحریک پل وتسون معمولاً از یک ولتاژ ثابت استفاده می‌شود. استاندارد برای سطح ولتاژی مورد استفاده در کاربردهای مختلف وجود ندارد، ولی ولتاژ تحریک معمولاً بین ۳ تا ۱۰ ولت رایج است [۱۸]. ولتاژ زیاد هم باعث ایجاد گرمای زیاد در مدار می‌شود و مناسب نیست. در پژوهش حاضر، ولتاژ مرجع به میزان ۵ ولت انتخاب گردیده است.

با توجه به وجود نویزهای محیطی، استفاده از یک یکنواخت‌کننده برای تنظیم ولتاژ تغذیه و پایداری آن ضروری می‌باشد. لذا از یک یکنواخت‌کننده ولتاژ^{۲۴} مطابق شکل ۸ استفاده شده است [۱۹]. خروجی ولتاژ کرنش‌سنج‌ها خیلی کم و گاهی کمتر از 10 mV/V (۱۰ میلی‌ولت به ازای ۱ ولت تحریک پل) می‌باشد. بنابراین استفاده از یک آمپلی‌فایر برای تقویت نمودن سیگنال‌های خروجی در مدار کرنش‌سنج ضروری می‌باشد [۱۸]. بدین منظور، از یک تقویت‌کننده‌ی کم‌نویز^{۲۵} استفاده گردید. این قطعه دارای دقت بالا و بهره‌ی قابل تنظیم است. این IC دارای ۸ پایه است و توان مصرفی آن نیز پایین است. مشخصات پایه‌های IC در شکل ۹ نشان داده شده است [۲۰].

شکل ۸ - یکنواخت‌کننده ولتاژ LM7805 [۱۸]

۳- پیکربندی مجموعه کرنش‌سنج، کانکتور انتقال‌دهنده سیگنال و سیستم داده برداری^{۱۷}

۳-۱- انتخاب نوع کرنش‌سنج و نحوه‌ی آرایش بر روی محور کرنش‌سنج انتخابی، نیازمند حساسیت بالا، پایداری مدار الکترونیکی، رفتار خطی و پسماند کم می‌باشد. همچنین، حساسیت پایین به دما، اندازه فیزیکی و جرم کوچک از جمله ضروریات می‌باشد. بدین منظور، کرنش‌سنج مورد استفاده از نوع متال فویل^{۱۸} و ماده‌ی تشکیل دهنده‌ی آن نیز از نوع پلی‌مید^{۱۹} (به دلیل بیشترین مقدار حساسیت ممکن به کرنش اعمالی) انتخاب گردید. نحوه‌ی استقرار کرنش‌سنج بر روی محور نیز به منظور اندازه‌گیری کرنش‌های اصلی و ارتباط آنها با کرنش پیچشی، به صورت ۱ جفت دوتایی به صورت پشت و رو و با زوایای ۴۵ درجه نسبت به امتداد محور و بر اساس مدار پل وتسون^{۲۰} طراحی گردیده است. این چیدمان به پل کامل^{۲۱} شهرت دارد. شکل ۷ شماتیک از نحوه چیدمان را نمایش می‌دهد. این نوع چیدمان، موجب حذف اثر تغییر شکل‌های خمشی و محوری و نیز تاثیر تغییرات دمای محیط بر روی ولتاژ خروجی کرنش‌سنج می‌گردد. نحوه‌ی اتصال کرنش‌سنج بر روی محور نیز با استفاده از چسب استاندارد مخصوص اتصال کرنش‌سنج بر روی فلز صورت می‌پذیرد. برای کاربردهای صنعتی، اتصالات دائمی ضرورت می‌یابد.

۳-۲- گشتاور اعمالی، کرنش برشی و ولتاژ ایجاد

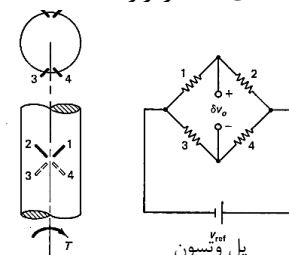
برای یک پل وتسون کامل، نسبت تغییرات ولتاژ دو سر مدار به ولتاژ مرجع (مطابق شکل ۷)، بر اساس رابطه (۱) توصیف می‌گردد [۱۶]

$$\frac{\delta v_0}{v_{ref}} = \frac{(R_2 \delta R_1 - R_1 \delta R_2)}{(R_1 + R_2)^2} - \frac{(R_4 \delta R_3 - R_3 \delta R_4)}{(R_3 + R_4)^2}. \quad (1)$$

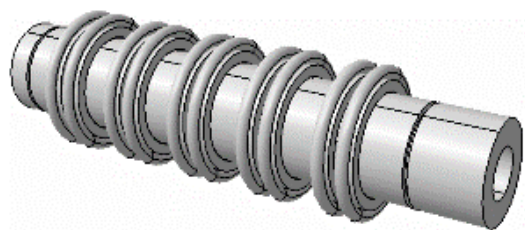
برای حالت مورد استفاده در این پژوهش که تمامی مقاومت‌ها یکسان می‌باشد، این رابطه به صورت رابطه (۲) ساده می‌گردد

$$\frac{\delta v_0}{v_{ref}} = k \frac{\delta R}{4R}, \quad (2)$$

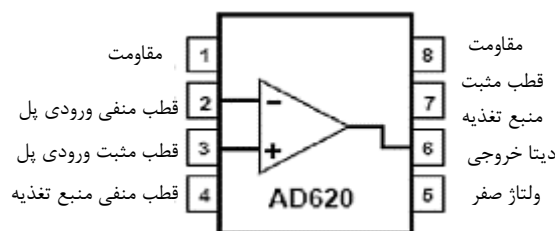
در رابطه ۲، k مبین ثابت پل می‌باشد که برای پل وتسون مورد استفاده، برابر با ۴ می‌باشد. از طرفی، مابین تغییرات مقاومت الکتریکی بوجود آمده با کرنش اصلی اعمالی به هر المان کرنش‌سنج، رابطه‌ی (۳) برقرار است [۱۶، ۱۷]

شکل ۷ - تصویر شماتیک چیدمان کرنش‌سنج بر روی محور به صورت پل کامل

شکل ۱۲ - تصویر شماتیک نحوه ی قرار گیری آب بندها مابین محفظه‌های تفکیک شده ی بر روی محور دوار

شکل ۹ - نمای شماتیک پایه‌های AD620 [۱۹]

۳-۴- کانکتور انتقال سیگنال الکتریکی

کانکتور انتقال سیگنال، شامل یک رویه خارجی از جنس تفلون و یک رویه داخلی از جنس PTFE می‌باشد. مجموعه این محفظه، دارای ۴ بخش مجزا می‌باشد که توسط آب بندها و واشرهایی مناسب، از یکدیگر جدا می‌گردند. این محفظه‌ها، برای انتقال سیگنال‌های ولتاژ مرجع، ولتاژ خروجی کرنش‌سنج، ولتاژ مثبت و منفی IC استفاده می‌گردد. هر یک از این محفظه‌ها، از محلول الکترولیت شامل اسید سولفوریک رقیق شده اشباع شده است. رویه داخلی، به منظور جلوگیری از تماس مستقیم سیال الکترولیت با محور دوار می‌باشد تا از بروز نویز اضافی ممانعت گردد. ارتباط سیم‌ها با محلول الکترولیت، به واسطه ی ورقه‌های مسی تعبیه شده بر روی رویه‌های داخلی و خارجی انجام می‌گیرد. شکل ۱۰ رویه داخلی قرار گرفته شده بر روی محور دوار مورد تست را به همراه ورقه‌های مسی اتصال دهنده نشان می‌دهد. به همین ترتیب، شکل ۱۱ نیز رویه خارجی را نمایش می‌دهد.

۳-۵- آب بندی کانکتور

برای آب بندی مکانیکی مجموعه کانکتور، از کاسه‌نمد نوع کلیپر استفاده شده است [۲۱]. جنس این نوع آب‌بندها، موجبات بروز اصطکاک پایین و تحمل حرارتی بالا را فراهم می‌کند. نحوه ی قرارگیری این نوع آب‌بند بر روی محور به صورت شماتیک در شکل ۱۲ نشان داده شده است. مجموعه واقعی رویه خارجی کانکتور در شکل ۱۳ نشان داده شده است.

شکل ۱۰- رویه ی داخلی مجهز به ورقه‌های مسی

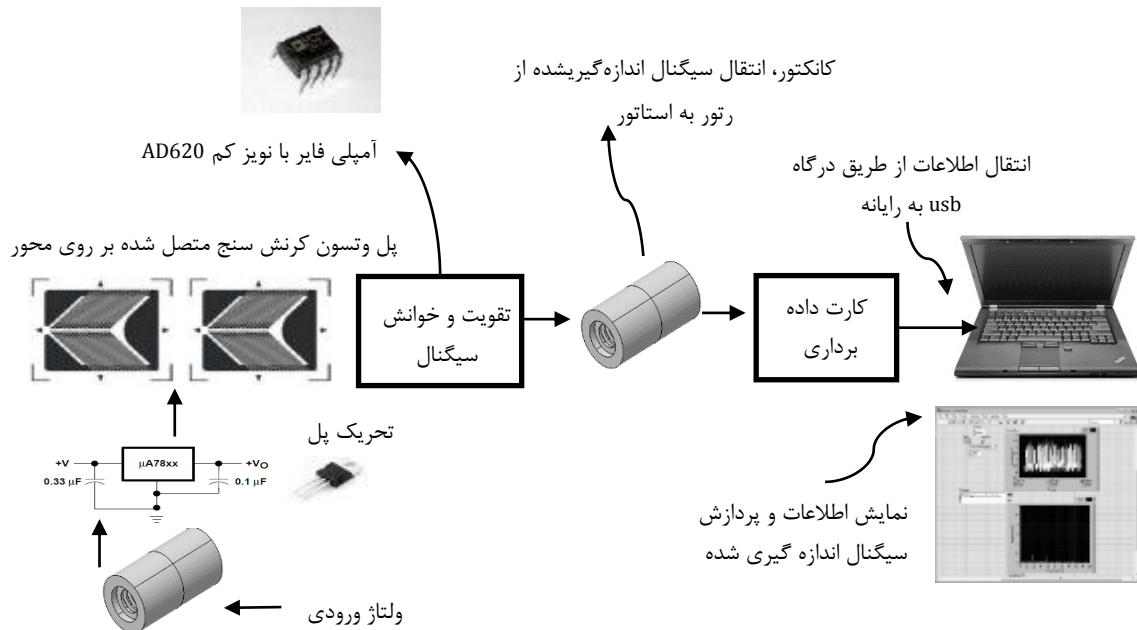

شکل ۱۱ - رویه ی خارجی مجهز شده به ورقه‌های مسی

۴- بررسی عملکرد مجموعه ی اندازه گیری

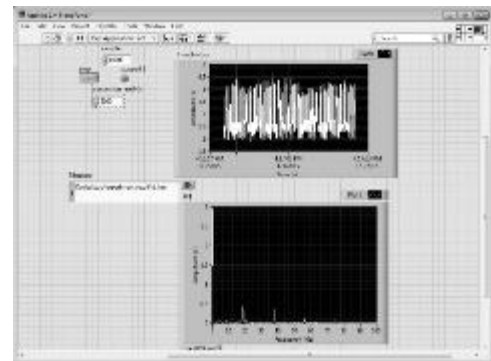
۴-۱- عملکرد استاتیکی و کالیبراسیون

به منظور کالیبراسیون استاتیکی مجموعه ی اندازه گیری پیچشی، از یک سیستم مکانیکی شامل دو دیسک و یک عدد میله واسط استفاده می‌گردد که توسط یک موتور الکتریکی قادر به چرخش می‌باشد. شکل ۱۶ نحوه چیدمان مجموعه را نشان می‌دهد. همانطوری که دیده می‌شود، مجموعه کانکتور توسط دو عدد فنر از دو طرف بر روی قاب تثبیت گردیده است.

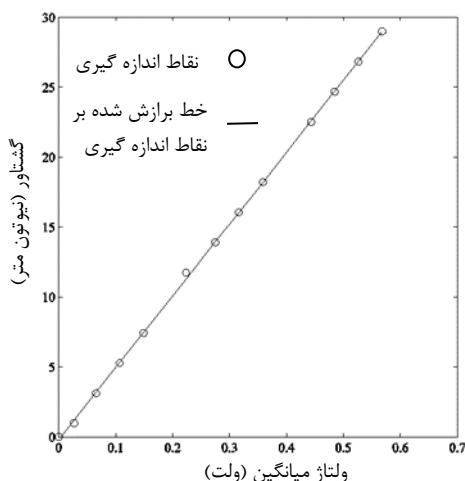

شکل ۱۴ - مجموعه ی کرنش سنج، یکنواخت کننده، تقویت کننده، کانکتور، تبدیل آنالوگ به دیجیتال و پردازنده

به منظور کالیبراسیون استاتیکی، یکی از دو دیسک را ثابت کرده و مقادیر مختلفی از گشتاور پیچشی را با قرار دادن وزنه هایی بر روی بازوی گشتاور تعبیه شده بر روی دیسک غیر ثابت، مطابق شکل ۱۷ بر مجموعه اعمال می گردد. شکل ۱۸ نمودار تغییرات ولتاژ کرنش سنج و گشتاور اعمالی را نمایش می دهد. همانگونه که ملاحظه می گردد، رفتار کرنش سنج و فرایند انتقال سیگنال الکتریکی، یک رفتار خطی با ثابت کالیبراسیون $51/3107$ می باشد که نشان دهنده عملکرد قابل قبول مجموعه ی اندازه گیری پیچش در حالت استاتیکی می باشد.

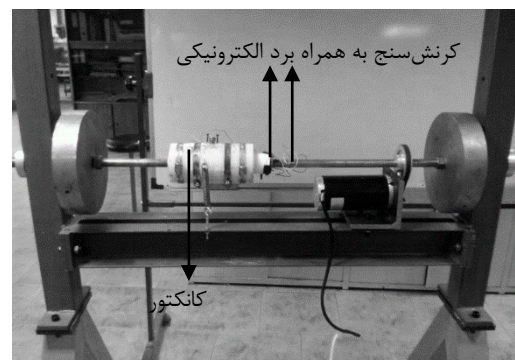
شکل ۱۵ - نرم افزار پردازش سیگنال دیجیتال داده برداری LABVIEW

شکل ۱۸ - نمودار ولتاژ ایجادی - گشتاور اعمالی

۴-۲- عملکرد دینامیکی و گذرا

به منظور بررسی قابلیت های مجموعه اندازه گیری در حالت دینامیک (غیر ایستا)، ارتعاشات گذرای مجموعه دیسک و محور

شکل ۱۶ - چیدمان کانکتور بر روی سیستم کالیبراسیون استاتیکی - دینامیکی

شکل ۱۷ - بارگذاری استاتیکی به منظور کالیبراسیون استاتیکی

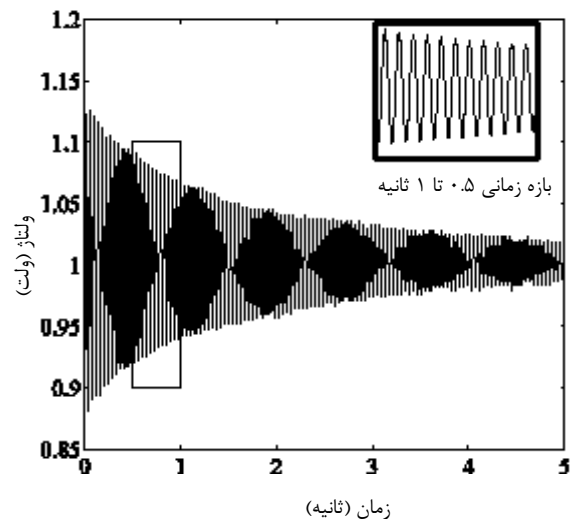
۴-۳- عملکرد دینامیکی و پایا

سیستم اندازه‌گیری طراحی شده بر مجموعه ی دیسک و محور، طبیعتاً در حالت دوار با دور ثابت، به خوبی فرکانس دوران موتور را رصد می‌نماید که نمودارهای استخراجی در اینجا نمایش داده نشده است. اما با توجه به لزوم تست عملکرد مجموعه در دورهای مختلف، استفاده از یک موتور دور متغیر ضروری به نظر می‌رسد. برای این هدف، مجموعه سیستم اندازه‌گیری، بر روی یک سیستم واقعی شامل محور تعبیه شده بر روی یک دستگاه ماشین تراش صنعتی، مطابق شکل ۲۱ نصب گردیده است. فرایند اندازه‌گیری در دورهای 250, 355, 500, 1120 rpm، انجام می‌پذیرد. شکل‌های ۲۲ و ۲۳، به ترتیب طیف‌های زمانی و فرکانسی اندازه‌گیری شده در دور انتخابی 1120 rpm را نشان می‌دهد. همانطوری که ملاحظه می‌گردد، هارمونیک‌های سرعت دورانی مجموعه به خوبی قابل شناسایی می‌باشند. فرکانس‌های 1x, 2x, 3x به خوبی در سیگنال قابل مشاهده است و در دورهای پایین‌تر (شکل ۲۴) نیز این فرکانس‌ها به عنوان غالب‌ترین فرکانس‌ها مطرح بودند. با توجه به منبع [۲۳، ۲۲] ظاهر شدن هر سه این فرکانس‌ها نشان دهنده عیب انحراف در اتصال چرخ دنده‌ها می‌باشد که این عیب‌ها به وضوح در سیگنال ارتعاشات پیچشی نشان داده شده است. لذا، عملکرد سیستم اندازه‌گیری طراحی شده، در حالت دوار نیز مورد تایید واقع می‌گردد.

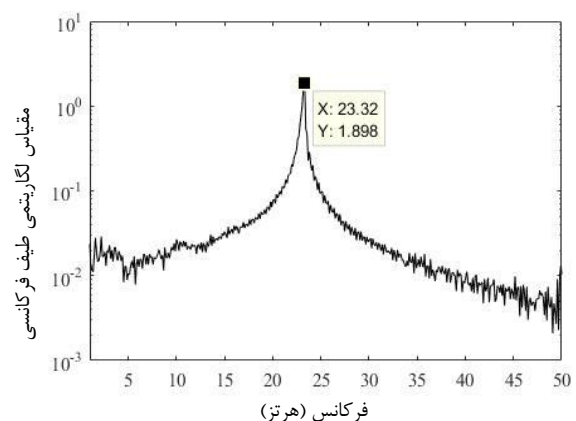

شکل ۲۱ - نصب سیستم اندازه‌گیری بر محور تعبیه شده بر روی دستگاه ماشین تراش TN40

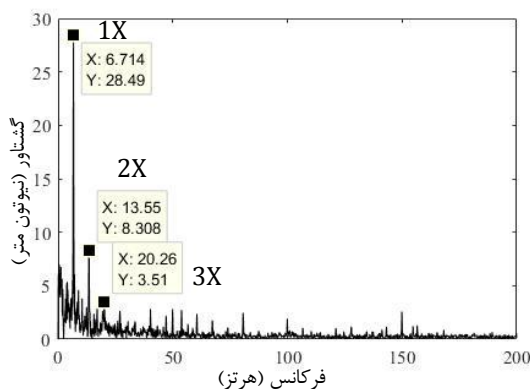
اندازه‌گیری می‌شود. تحریک ارتعاشات گذرا، توسط ضربه چکش به صورت مماسی بر دیسک اعمال می‌گردد. با توجه به ماهیت پیچشی مجموعه، انتظار ظهور فرکانس طبیعی پیچشی مجموعه در طیف فرکانسی اندازه‌گیری شده توسط سیستم اندازه‌گیری طراحی شده وجود دارد. شکل ۱۹، پاسخ زمانی سیگنال الکتریکی گذرا و شکل ۲۰، طیف فرکانسی استخراجی را نمایش می‌دهد. همانگونه که ملاحظه می‌گردد، پاسخ زمانی گذرای ثبت شده، دارای یک مولفه فرکانسی غالب در فرکانس ۲۳/۳۲ هرتز می‌باشد. برای مجموعه دیسک از جنس فولاد سخت ^{۲۶}، قطر ۲۵۰ میلیمتر و طول ۵۰ میلیمتر و محور از جنس فولاد ساختمانی، قطر ۲۰ میلیمتر و طول ۸۳۸ میلیمتر، می‌توان نشان داد که فرکانس طبیعی پیچشی اول، برابر با ۲۳/۱۰ هرتز استخراج می‌گردد. لذا، مولفه فرکانسی غالب اندازه‌گیری شده، در تطابق قابل قبولی با فرکانس اول نوسانات پیچشی بوده و در نتیجه، سیستم اندازه‌گیری در حالت دینامیکی نیز عملکرد قابل قبول را ارائه می‌نماید.

شکل ۱۹ - تغییرات زمانی گشتاور پیچشی وارد بر محور در حالت ارتعاشات گذرای مجموعه

شکل ۲۰ - طیف فرکانسی گشتاور پیچشی وارده بر محور در حالت ارتعاشات گذرای مجموعه

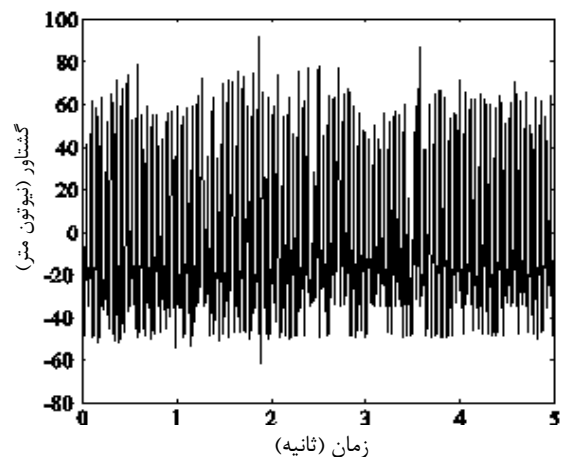
شکل ۲۴ - طیف فرکانسی گشتاور پیچشی اندازه گیری شده در سرعت 355 RPM

کلید واژگان

- 1- Slip Ring
- 2- Rotating Transformer
- 3- Telemetry
- 4- Torsion Graph
- 5- Rotary Shaft Encoder
- 6- Inductive Torque Measurement
- 7- Chamber
- 8- Teflon
- 9- Connector
- 10- Concentric
- 11- Signal generator type JFG-3MD
- 12- Oscilloscope type GDS-840c
- 13- Data acquisition card type USB 4711-A
- 14- Advantech
- 15- Frequency Spectrum
- 16- RMS-(Root Mean Square)
- 17- Data Acquisition System
- 18- Metal Foil
- 19- Polyimide
- 20- Wheatstone Bridge
- 21- Full Bridge
- 22- Regulator
- 23- Amplifier
- 24- Voltage regulator LM7805
- 25- Low noise amplifier AD 620
- 26- CK45

فهرست علائم

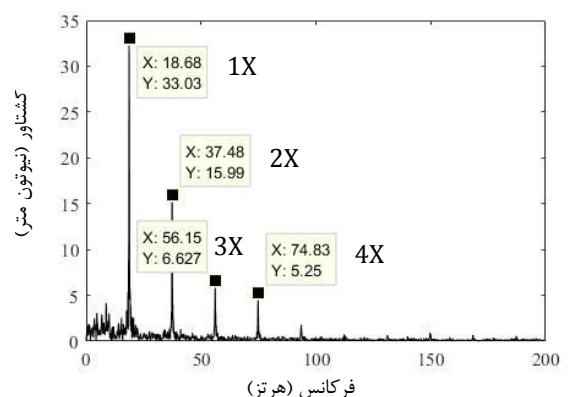
E	مدول الاستیسیته	ν	ولتاژ (v)
G	مدول برشی (pa)	ν	ثابت پواسون
J	ممان اینرسی	γ	کرنش برشی
k	ثابت پل وتسون	α_R	ثابت ماده
r	شعاع محور (m)	R	مقاومت (Ω)
T	گشتاور (N.m)		

شکل ۲۲ - تغییرات زمانی گشتاور پیچشی اندازه گیری شده در سرعت 1120 RPM

۵- جمع بندی

در پژوهش ارائه شده، روشی ساده، عملی و قابل اطمینان به منظور انتقال سیگنال‌های اندازه‌گیری شده و همچنین، تحریک مدار پل وتسون کرنش‌سنج تعبیه شده بر روی محوری دوار، مبتنی بر استفاده از سیال یونیزه شده معرفی گردید. برای اثبات کارایی روش ارائه شده، مجموعه ای از سیستم اندازه‌گیری پیچش شامل کرنش‌سنج، مدار الکترونیکی تغذیه، مدار الکترونیکی انتقال سیگنال، کانکتور شامل رویه‌های ایستا و دوار و محفظه تعبیه شده برای قرارگیری سیال حامل سیگنال الکتریکی، سیستم تبدیل سیگنال آنالوگ به دیجیتال و پردازشگرهای سیگنال طراحی و ساخته شد. عملکرد مجموعه، با انجام تست‌های استاتیکی، دینامیکی گذرا و دینامیکی پایا بر روی محوری دوار صورت پذیرفت. نتایج حاصله، نشان دهنده عملکرد موفق مجموعه کانکتور ابداعی به منظور انتقال سیگنال دارد. سادگی در طراحی، عدم نیاز به اتصال منبع تغذیه بر روی محور، عدم حساسیت به ارتعاشات خمشی و بالا بودن نسبت سیگنال به نویز، این روش اصلاحی را برای اندازه‌گیری ارتعاشات پیچشی کاندید می‌نماید.

شکل ۲۳ - طیف فرکانسی گشتاور پیچشی اندازه گیری شده در سرعت 1120 RPM

۶- مراجع

Noise-measurement Prediction and Control; Preprints of Papers, p. 122.

- 11- X. Ling. L. Shudong and C. Wei, (2012), *Measurement and analysis of torsional vibration signal for rotating shaft system*, Fuzzy Systems and Knowledge Discovery (FSKD), 9th International Conference ,p. 1851-1854.
- 12- T. Feese and D. Smith, (2009), *Critical Equipment Measured in the Field*, journal of Polytec InFocus.
- 13- Fraunhofer Institute, (2007), A Contactless Torque Sensor for Online Monitoring of Torsional Oscillations.
- 14- The Dow Chemical Company, (2011), *FILMTEC Membranes Addendum: Conductivity of Solution*, report number: 609-02127-804
- 15- C. W. De Silva, (2005), *Vibration and shock handbook*, CRC Press.
- 16- P. W. Bridgman, (1931), *Dimensional analysis*, Yale University Press.
- 17- Natinal instrument company, (2014), *Measuring Strain with Strain Gages*, Available: <http://www.ni.com/white-paper/3642/en/>
- 18- Fairchild Semiconductor company, *LM7805 Data Sheet*, (2008)
- 19- Analog company, (2014), *Product Details AD620*, Available: <http://www.analog.com/en/specialty-amplifiers/instrumentation-amplifiers/ad620/products/product.html>
- 20- Parker company, *Rotary Seals catalogue*, (2006).
- 21- C. M. Harris and A. G. Piersol, (2002), *Harris' Shock and Vibration Handbook*, McGraw-Hill.
- 22- N. F. Rieger, (2014), *Rotordynamics 2: Problems in Turbomachinery*, Springer Vienna.

- 1- T. Feese and R. Maxfield), *Torsional Vibration Problem With Motor/id Fan System Due To PWM Variable Frequency Driver*, in *37th Turbomachinery Symposium*, Texas A&M Universitypp. 45-56.
- 2- M. H. Muftah and S. M. Haris, (2011), *A strain gauge based system for measuring dynamic loading on a rotating shaft*, International Journal of Mechanics, vol. 5, pp. 19-26.
- 3- J. G. Webster, (1999), *The Measurement, Instrumentation, and Sensors*, Handbook, CRC Press.
- 4- E. Hong. D. Aand A. Krishnamurthy, (2007), *Opto-electronics based wireless slip ring system*, Journal of Engineering computing and architecture, vol. 2,
- 5- Mercotac, (2014), *Brushless slipring*, Available: www.mercotac.com.
- 6- E. Zabler. A. Dukart. F. Heintzand R. Krott, (1994), *A non-contact strain-gage torque sensor for automotive servo-driven steering systems*, Journal of Sensors and Actuators , vol. 41, pp. 39-46, 4/1/.
- 7- L. S. Dorfman and M. Trubelja, (1999), *Torsional monitoring of turbine-generators for incipient failure detection*, 6th EPRI Steam Turbine/Generator, t. Louis, Mo, USApp. 1-6.
- 8- T. Feese and C. Hill, (2009), *Prevention of Torsional Vibration Problems in Reciprocating Machinery*, *Thirty-Eight Turbomachinery Symposium*pp, p. 213-238.
- 9- W. F. Eckert and B. C. Howes, (2001), *A Case Study Of A Flow-Induced Torsional Resonance*, *19th Proceedings on Machinery Vibration*, Edmonton AB.
- 10- R. Randall and D. Luo, (1990), *Hilbert transform techniques for torsional vibration analysis*, Australian Vibration and Noise Conference : Vibration and